

Primorski list

izhaja vsaki 1., 10., in 20., dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 50 n., za pol leta 75 n. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

Vse za vero, dom, cesarja

Uredništvo in upravnništvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nepranokovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema oglase in naznanila po pogodbi.

Odgovorni urednik in izdajatelj: J. Marušič.

Lastnik: Konsorcij „Primorskega lista“.

Tiska: Hilarijanska tiskarna.

„Šolski dom“ in cesarjeva petdesetletnica.

Goriški Slovenci ne moremo praznovati urednejše in primernejše petdesetletnice našega presvitlega cesarja Frančiška Jožefa I., nego da zidamo letos „Šolski dom“ ter zgradimo poslopje, ki bo ponosno naznanjalo našim potomcem o slovenski požrtovalnosti, ko gre za vero, dom in cesarja. V prostorih „Šolskega doma“ vzgojevala se bo naša mladina, ki bi se lahko in ne izgubila v brezverskih propadih narodnega izneverjenja, na strogo verski podlagi, a vzgojevala se bo tudi v patrijotičnem in narodnem duhu. Poslopje, izraslo iz ljubezni do vere, cesarja in domovine, v katerem naj se naša mladina uči in odgojuje za težek boj življenja, je pač spomenik, vreden, da ga položimo goriški Slovenci kot trajen spomin petdesetletnice cesarjeve pred prestol Nj. vličanstva.

Zato pozdravljamo z radostjo sklep odbora „Šolskega doma“, da se ima zidati „Šolski dom“ v to svrhu že letos ter da se ima z delom takoj pričeti. Vverjeni smo, da najde krepek in vesel odmev ta sklep po vsem Goriškem ter da bodo rojaki tekmovali v tem, da omogočijo častno rešiti to nalogo. Prepričani smo, da naša slavna županstva bodo podpirala, oziraje se na patrijotični in človekoljubni cilj „Šolskega doma“, to idejo vsestransko, tudi z denarnimi doneski. Isto tako smo prepričani o naših društvih in posameznih rodoljubih da se odsej, če je sploh mogoče, še bolj segrejejo za naš „Šolski dom“ nego so se že.

Misel „Šolskega doma“ ni tako težko izvedljiva, kakor se kaže na prvi pogled. Res je, da poslopje bo stalo predno bo popolnoma dovršeno, nad 35.000 gld.; a ni, da bi se moral ta znesek za letos nabirati. Do sedaj so podpisani rodoljubi v ta namen, in sicer v malih mesecih nad 10.000 gld. tem vplačali nad 7.500 gld. S temi se je plačalo stavišče v vrednosti 5000 gld.; a drugo porabi se za novo stavbo. Ako se vplača ves podpisani znesek in ako bi se dobilo še 5000 gld., na undinah in darovih bi bilo delo povsem zagotovljeno, kajti 20.000 gld. bi se lahko vzelo na posodo proti amortizaciji. Večji denarni zavodi dajejo posojila po 6% ali 6 1/2%, pa tako, da s temi odstotki, oziroma z zneskom teh odstotkov, ki ostane za vsa leta enak, se splača v 25 ali 20 letih glavnica in obresti.

Društvo bi plačevalo na ta način letnih 1200 ali 1300 gld., tedaj niti toliko ne kolikor plačuje sedaj najemščine le za eno šolsko poslopje, in bilo bi vrhu tega „po 25 ali 20 letih popoln gospodar in lastnik“ svojega poslopja.

Zato le pogumno na delo! Bog in naša požrtovalnost nas pripeljeta do smotra. V času malih mesecev položilo je naše ljudstvo 10.000 gld. na žrtevnik „Šolskega doma“, a koliko je žrtvovalo še za druge zavode, za različna društva in za posameznike, kjer je bilo hitre pomoči potreba! In kakor smo nverjeni, da mora priti narod, v katerem se kažejo taki pojavi domovinske ljubezni, do svojih pravic, katere mu gredo po božjih in državnih zakonih, ter do lepše bodočnosti, isto tako nam je požrtovalnost tega ljudstva poročstvo, da omogoči izvršiti to prekrasno in za nas prekoristno idejo še letos v trajen spomin petdesetletnice našega viteškega vladarja.

O onih 10.000 gl. za „Šolski dom“ dobili smo nekoliko podatkov, kako se delijo doneski po stanovih, pokrajinah in okrajih, ki bodo naše čitatelje gotovo zanimali; zato naj jim jih tukaj podamo.

Do 10. t. m. so bili podpisani in za 75% tudi vplačani sledeči prispevki za „Šolski dom“: od pokroviteljev 2000 gl., od častnih udov 1000 gl., od 60 ustanovnikov 6.333.80 gl., od 65 letnikov 315 gl., doneski podpirateljev in dobrotnikov ter dohodki veselice so znašali 444.27 gl., torej skupaj 10.093.07 gl.

Pripomogli so do tega uspeha vsi stanovi; a najodličnejše mesto med vsemi gre naši častiti in požrtovalni duhov-

ščini, katera se je udeležila tega dela skoro z 1/3 vseh dohodkov; jeden duhovnik je pokrovitelj s 1000 gl.; med 60, ustanovniki je 20 dohodkov a 100 gl. = 2000 gl.; med 65 letniki je 35 duhovnov in sicer 26 a 5 gl., 4 a 6 gl. in 5 a 10 gl., tako da so vpračali letniki 204 gl. Med podpiratelji imamo 14 duhovnov, ki so vplačali (po 1-4 gl.) 32 gl. Med 24 dobrotniki je 5 duhovnikov; ti so darovali, oziroma pri raznih prilikah nabrali skup 144.81 gl. Kolikor se da iz zapisnikov posneti, vplačala je torej, oziroma podpisala, nabrala in darovala, naša duhovščina za „Šolski dom“ do sedaj 3300.81 gl.

Z ozirom na različne pokrajine dobimo sledeča števila: Goriška je darovala 9.668.27 gl., Kranjska 202 gl., Trst 110 gl., Dunaj 105 gl., Tirolsko 2 in Istra 7.80 gl. Iz Kranjskega so plačali oziroma podpisali: dr. Josip Kenda v Vipavi 100 gl., S. Rutar v Ljubljani 100 gl., Janez Hrast 2 gl.; iz Trsta: Tržičan-Goričan 100 gl., A. vit. Klodič 10 gl.; z Dunaja: dr. Fr. Sadej 100 gl., drugi 5 gl.; iz Istre: J. Križnič 5 gl., drugi 2.80 gl.

Če se ozremo na posamezne okraje na Goriškem, vidimo, da so darovali rodoljubi v mestu Gorici: pokrovitelji 2000 gl., častni udje 1000 gl., ustanovniki

2.933.80 gld., letniki (10 a 5, 3 a 10 gl.) 80 gl., 4 podpiratelji 6 gld., 9 dobrotnikov 48.43 gl., in pri veselicih se je nabrala vsota 25.04 gl., skupaj torej 6.092.97 gl.

Goriška okolica ima 23 ustanovnikov a 100 gl. = 2300 gl., 30 letnikov (3 a 10, 2 a 6 in 25 a 5 gld.) = 167 gl., 15 podpirateljev, ki so žrtevili 25 gl., doneski dobrotnikov in dohodki veselice znašajo 187.50 gl., torej skupaj 2.679.50 gl. (Sam so vštete tudi slov. vasi iz gradišanskega glavarstva; tudi vsota 3.50 gl., ki se je nabralo v Korminu, je tu všteta).

Tolminsko glavarstvo šteje 6 ustanovnikov a 100 gl., 18 letnikov (2 a 10, 2 a 6 in 14 a 5 gl.) = 102 gl., 9 podpirateljev, ki so dali 19 gl. Dohodki veselice in doneski dobrotnikov znašajo 54.60 gl., tako da je prišlo iz Tolminskega skupaj 775.60 gl.

V sezanskem glavarstvu ima društvo 5 letnikov a 5 gl., 4 podpiratelje, ki so plačali 9 gld. in več dobrotnikov ki so dali 12.50 gl., od todi je došlo torej skup 46.50 gld., kar kaže, da je Kras bolj vezan na Trst nego na Gorico.

V Furlaniji je 1 ustanovnik s 100 gld.

Na delo odbor, na delo rojaki! da

bode stal 2 decembra t. l. ponosno „Šolski dom“ v proslavo cesarjeve petdesetletnice, v korist slovenski mladini, v znak izredne požrtovalnosti in probujenosti našega ljudstva.

Narodno gospodarstvo.

Beseda o pravih vzajemno podpornega društva za zavarovanje goveje živine.

Gospod, ki so se oglasili za pravila, naznanjam, da izvrševalni odbor je konečno urejena pravila izročil v tisk „goriški tiskarni And. Gaberšček“. Kdor pravila potrebuje, naj si jih naroči v tiskarni. Vsak osnovni odbor naj si jih naroči vsaj po pet izvodov, da je posle s prošnjo za potrjenje v Trst. Ko bo društvo potrjeno bo pa kazalo tudi vsakemu udu izročiti izvod pravil. Naša pravila si lahko naroči tudi naši sosedje Primorci in Gorenjci, le da naroče sprejeti zadnji paragraf.

Ker sem zadnji čas slišal in bral mnogo opazk in vprašanj o pravih, podajam tu kratka pojasnila.

Ob Soči in Idrijci se je slišal glas za velike zavarovalnice. Izvrševalni odbor priporoča zavarovalnice z 100 do

LISTEK

Moja doba in podoba.

Spisal Andrej Marušič.

(Dalje.)

Prof. B. je bil naj bolj izobražen med profesorji grammatikalnih razredov; znal je tudi francoski in se ve da tudi italijanski in furlanski. Drugi tedanjí profesorji spodnjih 4 razredov so bili: Jak. pl. Fornasari-Vercé, Ivan Jurettig in Jak. Rechfeld, za katerim je prišel Jož. Premr(o), ki je pozneje prvi učil slovenščino in šel potlej za ravnatelja v Celje. Uredba gimnazijev glede vodstva je bila ta, da je nominalni ravnatelj bil c. k. kresijski glavar, (Kreishauptmann). „Kresija“ je bila srednja oblastnija med „gubernijem“ (sedanjim namestništvom) in okrajnim glavarstvom. Pravi strokovniški voditelj celega gimnazija je bil „prefekt“, ki pa ni v nobenem razredu sam učil, ampak pouk le nadzoroval. Povrh tega smo imeli še „vice-direktorja“, ki je bil navadno kak bogoslovski profesor — o mojem času g. Ivan Mozetič iz Bilje, ki se je pozneje časti odpovedal in šel popred v sveto deželo in Egipt, potlej v sev. Ameriko (v Pittsburg, kjer je bil škof generalni vikarij). Vrnivši se v Evropo je bil župn. administrator v Prvačini in slednjič umrl 7. septembra 1863 v Gorici kot kanonik-dekan z mitro, in viši šolski nadzornik. — Za „prefekta“ je prišel l. 1840 v II. semestru iz Zadra g. Jož. Pelican, Goričan, ki je bil pred Zadrom humanitarni profesor v Gorici. Ta sicer zmogljiv prefekt se ni tako strogo-pedagogično obnašal, kakor smo bili mi pri naših patriarhalnih profesorjih vajeni. Sedel je n. pr. pred kavarno, kadil tudi celo v šolskem poslopju iz dolgocevné pipe tabak, kar je bilo za tisti čas prav čudno. Imel je tudi to posebnost, da je latinske besede izgovarjal po italijanski (c = č, g = dž, in s = rabel „š“). Prišel je enkrat k nam v III. razred narekovat nalogo (basen) za mesečno preskušnjo. Basni je bil nadpis: „Meister Petz“. Za nekatere nemške izraze nam je povedal latinsko besedo, tako tudi za „Meister Petz“, „Schreiben“ (zi) (Sie) — je rekel — „auf“, „Meister“, „praeclarus“, a, um“ und auf „Petz“, „uršus“, i. Težko smo se smeha zdržali zaradi izgovarjanja „š“ na mestu „s“; brž po šoli in še leta in leta so hudomušni učenci burke uganjali z „uršem“. — Prefekt Pelican — kakor so pravili — ni videl rad, da so kmetovski otroci hodili na gimnazij; hotel je imeti „kolone“, ker je njegova soproga bila posestnica v Brdih. „Die Bauernzöhne zollen zu Haus arbeiten“ — bila je njegova prislovica. Dijaki so mu dali naslov „Mufti“.

Značilno za dobo mojih studij je bilo med drugim to, da je profesor kmečke otroke tikal, gosposke pa vikal, samo pri javni preskušnji smo bili vsi „vi“ („Sie“).

Kar se tiče napredovanja, bil sem v vseh razredih, izvzemši V., odličnjak, včasih „unter dem Strich“. Razen obdarjencev („praemio donati“) namreč in pohvaljencev („his proxime accesserunt“), bili so še nekateri odlični učenci, katerih imena so bila tiskana v „periohi“ v vrsti družih dijakov, v alfabetskem redu, pa z debelimi črkami.

Ko sem bil na nižem gimnaziju (8. in 9. marcija 1843 je bil genialni primorski guverner (21. novembra 1848 minister grof Stadion pri nas in je tudi sam učenec prašel.

Milo mi je bilo, ko sem moral po IV. razredu zapustiti častitljivega profesorja Budal-a), domačina. V dveh „humanitarnih“ razredih sta se vrstila profesorja — stari Ivan Milhartschitsch (Ipavec) in mlajši „Wenzel Josef Menzel“ iz Prage; v Gorico je bil prišel iz Kopra. Jez sem prišel pod Menzel-a, ki je bil mož vsestransko izobražen, škoda da enomalo prenapet

(exaltiran). Menzel je bil leposlovec, pesnik, dober filolog in zgodovinar, matematikar pa ne tako spreten. Ker se deželna jezika, italijanski in slovenski, v šolah do l. 1848. (januarija) nista učila, učil je italijanščino privatno prof. Menzel. — Se je tukaj v Gorici se je začel zanimati za česki jezik in za njegli tedanjí napredek českega slojstva (Jungmannov slovar!).

V šoli ni bil M. zadovoljen z oblatno šolsko tvari, znal je o vsaki priliki še kaj več — mikavnega in koristnega dati. Od njega sem se jez mnogo naučil. — V petem razredu bi se mi bilo za malo nekaj prav nevšečnega pripetilo. Proti koncu II. semestra se je pokazalo, da bom imel pri konečni klasifikaciji v vseh predmetih „eminencijo“ ali „accessit“ („odlično“ in „pohvalno“), samo v matematiki — „dvojko!“ Profesorju samemu sem se smilil in vsi učenci — se zdaj jih slišim — so za-me prosili, da naj bi mi dal še eno „gleichung“, kar je profesor tudi rad storil. Izpeljal sem jo in vspel se do „klinca“, t. j. do prvega reda („zadostno“, „genügend“), ki pa v „periohi“ ni nič kaj lepo paradoval. — Se to naj omenim o V. razredu, da sem bil v I. semestru iz latinskega jezika in zlasti iz lat.-nemške stilistike („Praecepta eloquentiae“) 26krat vprašan. Profesor je imel vsa imena zapisana na listkih, ki jih je mešal, kakor karte za igro, in vendar je moj list vsakdan nehoté potegnil. — V tem razredu nas je počastil gubernialni svetovavec, cerkveni in studijski referent v Trstu, pozneli kn.-nadskof goriški dr. Andr. Gollmayr. Jez sem bil vprašan iz latinsčine ex abrupto; slišal sem, da je rekel prefektu in profesorju: „Man merkt schon aus dem Lesen, dass er versteht.“ V VI. razredu mi je šlo vse gladko. Ves zaljubljen sem bil v Ciceronove govore; nekatere sem se deloma na pamet učil; n. pr. „Quonque tandem, Catilina, abutere patientia nostra? Quem in finem tua sese effrenata iactabit audacia?“ — V tem razredu smo imeli enkrat za domačo nalogo „popis poletja“ v verzih. Jez sem večkrat čital „der gestirnte Himmel“ in mislil, da, če se rabi deležnik „gestirnt“, mora dosledno veljati tudi nedoločnik „stirnen“ in pa določni sedanjik. Začnem torej svoj popis prav patetično: „Schon stirnet sich der Himmel“. . . . Profesor, ki je v šoli naloge bral in zanimivo-poučno popravljaj, zavrgel je — se ve da — moj „stirnet sich“. Še lepša se je pripetila sošolcu Ant. Kragelj-u (s Tominskega, t kot duhovnik v tukajšnjem norišči). Govoril je Kr., ne vem, v kaki zvezi, o miših, mački, stenicah i. dr. r. Profesor bere med drugim: „Die Katze und die Maus — Sie beide gingen aus“. „Und die Wanzen kommen aus ihren Schanzen“. „Mein lieber Herr Kragelj, So ein Dichter gehört auf den Nagel“. Govoril pa je te poslednje besede resno, z istim glasom in povdarkom, kakor prejšnje, kakor da bi bile res pisane in kos naloge. Krohot, ki je na to po vsej šoli nastal, bije mi še zdaj na ušesa.

Izvrstno metodo je imel prof. Menzel pri razlaganju latinskega pesniškega berila. Preoblačili smo namreč vsak poetični stavek v navadno prozo in to je šlo pri boljših dijakih tako gladko, da je bilo veselje. Mimo te take „paraphrase“, bila je pa vendar glavna reč vsestransko stvarno razlaganje auktora.

Prof. Menzel je dopisoval prazkemu časniku „Ost u. West“; popisal je enkrat tudi neke goriške (mestne) običaje in napake, n. pr. da hodijo meščani v okolico na južino, da jedo pečenko in salato, da vlijejo potem v salato skledo vina in pijejo iz sklade; porodnice da pijejo vino itd. S tem se je našim meščanom hudo zameril. Po vseh štacunskih oknicah je bilo s kredo zapisano: „Ost u. West“ Menzel. Velike sitnosti je imel, celo pri policiji.

(Dalje prihodnjic.)

¹⁾ Prof. Budau je služil do l. 1852; umrl 19. avg. 1863; rojen je bil 30. januarja 1795.

²⁾ Reče se sicer tudi „stirnen“, pa v drugem pomenu, od „Stirn“ (čelo).

300 goved, ker pri takih sosed pozna sosedu, ter je nadzorovanje in ogledovanje ložje in cenejše, nego pri velikih, pri katerih bi bilo nadzorstvo in ogledništvo težavno in drago.

Temu in omenu so preostre določbe v §. 7. pod c, d, e, f. Na prvi pogled se zde res nekolike ostre, a so potrebne, da zanikni živinorejci ne bi oškodovali društvo in skrbne društvenike; so varstvene določbe, katerim se društvo ne more odreči, ki so ob ednem zavarovanju, koristne in ne težavne glede na ozki obseg zavarovalnega kraja, kjer načelniki in poverjeniki bivajo med zavarovalci. Posebno oster se zdi §. 8. Dejanski pa je bolj potreben nego oster. Načelstvo mora vsekakor imeti neko disciplinarno moč in oblast v obrambo društva. Nobeno načelstvo pa oblasti izključbe menda ne bo rabilo razun v skrajni sili, ker drugače bi samo bilo grobokop svojemu društvu, kar pa od razumnih načelnikov vendar ne smemo misliti.

Za kraje, kjer je v navadi paša po planinah je neobhodno potreben drugi odstavek §. 10. V nekaterih planinah se pogosto pripete nesreče. Za take kraje nekateri Gorenjci žele določbo, da bi se odmerila nižja odškodnina, nego za nesreče doma. No, taka določba bi se lahko sprejela v poslovniki, ako pa kedo ravno hoče, se pa tudi lahko dostavi prvemu odstavku v §. 24. vendar pa i to ni potrebno, ker itak načelstvo določa odškodnino od slučaja do slučaja.

Mnogo besedi se je vrglo v zrak glede „pristopnine“ §. 11. Izvrševalni odsek je glasoval za pristopnino, živinorejci neke občine so pa pri snovanju zavarovalnice soglasno zavrgli pristopnino. Seveda vsaki živinorejec bi si želel nič pristopnine, prav nizko letnino in za slučaj pogina govedi popolno odškodnino. No! kdo bo pa potem plačeval stroške za tiskovine, upravo in odškodnino? Menda celo vsako „bralno društvo“ tirja pristopnino, gotovo pa vsaka zavarovalnica; naša trgovsko obrtna zadruga v Gorici tirja celo za vsak delež po dve kroni vpisnine, a zavarovalnica za govedo naj bi popolnoma opustila pristopnino. Ne, to bi ne bilo prav! Pristopnina dve kroni za vsakega društvenika itak ni previsoka.

Zraven ustopenine za vsakega društvenika, bi se morala pobirati tudi upisnina ali pristojbina za vsako zavarovano goved recimo po 40 vinarjev, ker se tudi v §. 14. tirja pristojbina za zamene. Po neki naključji je ta določba se izgubila iz §. 11.; sicer pa pobiranje vpisnine lahko določi načelstvo.

Glede letnine ponavljam, kar sem vže v „navodu“ svetoval, da naj se v pravila ne sprejme nižje, nego 100 vinarjev od 100 kron zavarovane vredno-

sti govedi. Računi, da ti od 100 zavarovanih krav poginete dve na leto. Zavarovanih je bilo 50 v IV. razredu po 100 kron in 50 krav v III. razredu po 200 kron; imaš zavarovane vrednosti 15.000 kron, ki daje zavarovalnici po 10% 1500 kron. Ako ste bile kravi zavarovani ena v III. in druga v IV. razredu ima zavarovalnica plačati odškodnine 300 kron, ako plačuje popolno odškodnino, prejela pa je zavarovalnine samo 150 kron. Kam pojde po drugih 150 kron? Kaj pa še le, ko bi bile obe iz III. razreda? ali ko bi poginile tri od 100 zavarovanih? Ta zgled dokazuje, da zavarovalnica po 10% komaj zadostuje, ako pogine samo 1% zavarovane govede, kar pa komaj smemo upati v najugodnejšem slučaju. Toraj ne stavite prenizke zavarovalnine. Ako bo katera zavarovalnica posebno srečna, bo itak po §. 36 f. načelstvo smelo znižati letnino.

Nekaternikom še vedno ne ugaja zavarovanje po razredih. Gotovo! zavarovanje po natančni ceni bi bilo popolnejše. Toda natančnost in popolnost je tukaj težavna, celo nemogoča. Ti zavaruješ danes dve kravi, ena je breja druga je jalova. Prvo ceníš na 110 gold., drugo na 70 gold. Črez pet mesecev, črez osem mesecev bo vrednost precej drugačna, morda bo prva jalova, a druga breja. Cena pri kravah, pa tudi pri vprežni živini skoraj vedno raste ali pada; natančnost, popolnost je nemogoča. Ako bi hotel imeti vsaj nekoliko natančnosti, bi moral naj manj trikrat na leto preceniti živino in trikrat na leto spremeniti „letno“ zavarovalnino. Zdaj mi pa povej, kdo bo oskrboval te vedne preglede, cenitve, vpisovanja in račune — brezplačno?

Ako si pa katera zavarovalnica boče privoščiti luksuz dobro plačanih organov, potem se taki zantevi lahko ustreže. Če pa hočemo in zahtevamo, da bo društvo ceno poslovalo, moramo se zadovoljiti s zavarovanjem po razredih. Spreddaj cenjeni kravi boš toraj zavaroval prvo v III. in drugo v IV. razredu; ako pa upaš, da se bo jalovka obrejala in ker se mlada rastla na ceni, boš tudi to zapisal v III. razred. Pomisli tudi, da zavarovalnice proti požaru te silijo k visoki cenitvi poslopja in k veliki zavarovalnici, odškodovanje ti pa odločijo po nizki cenitvi. Ostanimo toraj modro pri razrednem zavarovanju.

Tudi §. 17 ne ugaja vsem; pravijo, da je preoster. Toda tu velja to, kar sem rekel pri §. 8. Tam si poišči tudi odgovor komur ne ustrega §. 18. in 19.

Važno pa je vprašanje, kako naj vpliva društvo na zdravljenje zavarovane živine.

V nižavstvijskem deželnem zboru je letos vlada zahtevala zdravljenje po diplomiranih živinozdravnikih, dež. zbor

lost! Od danes mora biti drugače, vse drugače.

(Vrata se odpro in vstopi Metod.)

Metod: Kako ti je Anton? Ali ti je kaj bolje?

Anton: Ozdravel sem, Metod, ozdravel.

(V solzah): Metod, odpusti! Od danes na dalje bo vse drugače. Bog mi je dal telesno zdravje in po tej le tvoji knjigi tudi dušno.

Metod (ga objame): Tisočkrat bodi hvaljen trojedini Bog!

(Pri zadnjih besedah vstopi mati. Ko vidi sinova v objemu, poklekne in zakliče): Hyala tebi, o Bog! Izgubljeni sin se je vrnil.

V.

(Petnajst let pozneje. V bogato opremljenem Antonovem stanovanju).

Doktor Praznik: Še malo bova potrpeča, gospod Koren; upam, da se bodo vsak čas sešli.

Koren: Anton jih spodaj tudi že težko pričakuje.

Praznik: Anton, da je sedaj mož, da ga ni tacega v našem mestu.

Koren: Poglej, doktor Praznik, kako ima vse lepo. Tako hišo, tako opravo, tako trgovino!

Praznik: Da, srečo ima, da saj jo tudi zasluži. Ali ne, prijatelj Koren?

Koren: Če jo splon kdo zasluži, tako jo on.

Praznik: Vse ga spoštuje, časti in ljubi ko lastnega očeta.

Koren: Ni čuda. Dobra duša, blago srce, plemenit značaj, to je naš noizvoljeni državni poslanec Anton.

Praznik: Vse ga je hotelo imeti za poslanca; vse je le njega brez najmanjše agitacije volilo.

Koren: In sprva še v tem ničesar slišati ni hotel, naposled se je le nerad udal našemu prigrvarjanju.

Praznik: In tudi vse prigrvarjanje

se je odločil za zdravnike — kovače. V naših pravilih zdravijo „veščaki“. Ti veščaki bodo ob začetku pač večinoma domači zvedenci. „Zveza“ si bo pa vsekakor morala preskrbeti veščaka-zdravnika. Polagoma dobimo gotovo več takih v deželo, vsaj vsak „zvezni okraj“ po enega, glej §. 12 zveznih pravil.

Komur je v §. 24. premalo točno določena odškodnina, tega opozarjam, da bo „zveza“ nekaj vrhovni organ posameznih društev, ki bo skrbela, da načelstva odločujejo pravično in enakomerno odškodnino.

Opomnim, kedor bo tiskana pravila pošiljal vis. vladi v potrjenje ne pozabi primerno izpolniti prazna mesta v §. 11. 18. 38. 40. 44.

O „zvezi“ danes samo to, da izvrševalni odbor se je odločil za to, da zveza prinaša k vsaki odškodnini po 1/3 svote, nasprotno pa zvezna društva plačujejo zvezi tudi po 1/3 letne zavarovalnine, da se zveza društev utrdi in pospeši vzajemnost, ki bo čim večja tim bolj vplivala na podporo vlade.

Bl. Grča.

Oglas.

Začetkom letošnjega leta ustanovilo se je v Ljubljani „Slovensko čebelarstvo“ z namenom, da se čebeloreja, ki je začela izza nekaj desetletij na Slovenskem pešati, spet oživi. Srečna misel. Umma čebeloreja dokaj prinese; in da je naša slovenska dežela kaj ugodna za to stroko, nam spričnjeti dejstvi, da se je čebeloreja pri nas do nedavna uspešno gojila, in da so bili slovenski čebelarjistrokovnjaki tudi priznani širom svet že v prejšnjem veku.

Vemo tudi iz lastne izkušnje, da je še mnogo čebelarjev, vnetih mož, mej Slovenci in to tudi na Goriškem.

Kako dobrodošlo in umestno je torej, da se je vsianovilo imenovano društvo, kako prav, da se vsprejmo vanje tudi čebelarji izven Kranjske! Ustanovil se je tudi list „Slovenski čebelar“, ki bo podajal svete in navode, kako umno čebelariti. Društvena naloga pa bo delati na to, da se bodo čebelarski pridelki tudi pri nas tako cenili, kot se cenijo drugod, ker to je že vendar od sile“, pravi I. štev., da so zdaj cene za kilogram medu ali voska do malega take, kot so bile prej za stari funt!

Novi list obeta mnogo in z njim vred društvo samo. Nikar torej ne zamarite prilike, vrli čebelorejci, ampak vpišite se v imenovano društvo. Udnina je 1 gld. na leto; list se dobiva tudi na ta račun.

Prosili bi gg. razumnike po deželi, da v nemajo čebelorejce za društvo in list

bi ne bilo nič izdalo, ako bi Antona ne vodil drugi plemeti namen; upa namreč, da bo se svojimi zdravimi nazori na strogo katoliškem stališču veliko koristil svojim volilcem. To edino ga je nagnilo, da je sprejel izvolitev.

Koren: In kako veselje je potem zavladovalo po celem mestu in okolici. Pa ne samo to, iz cele Slovenije so mu prihajale brzojavne čestitke.

Praznik: Anton jih tudi zasluži v polnem pomenu besede; saj ga ni v našem mestu siromaka, katerega bi Anton izdatno ne podpiral; saj ga ni v celej Sloveniji narodnega društva ali narodnega zavoda, katerega ne bi obdarovala Antonova radodarnost. Za vse lepo, blago in dobro ima odprto srce in roko.

Koren: Zastonj bi se trudil, ako bi hotel vse naštet. Anton je mož narodnjak, velikodušen mecen, kratko: sloveuski mož po poži volji.

Praznik: Tako je. — Čuj! Sedaj prihajajo.

(Vrata se odpro; vstopi veliko število gospodov, mej njimi Anton in Metod. Slišijo se pozdravi: Dobro došli! Bog živi! Na zdravje! — Anton jih razvrsti po sedežih.)

Doktor Praznik (vstane in prične): Velečenjena gospoda! Takoj pri prvi besedi sem opazil na vaših obrazih izraze začudenja in strmenja, kar me nikakor ni iznenadilo. Splošno je namreč v navadi, da se napravljajo napitnice mejpojedino, ne pa takoj, ko se za mizo vsede.

Ali ni ga skoraj pravila, ki bi ne dopuščalo izjeme, saj celo izjema pravilo potrdi. Zakaj bi ne bilo izjeme pri napitnicah? In če take izjeme od sedaj še nihče ni storil, se je hočem pa jaz danes poslužiti. Srce mi velevala tako, ne morem drugače. Dovolite mi torej, velečenjena gospoda, da brez vseh ovinkov napijem odličnima možema naše družbe; in sicer v prvi vrsti napijem ljubljencu našega

in pošljejo imenik čebelorecev v Ljubljano z naslovom: Rado Germovnik, semenišče. Iz malega raste veliko!

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor je danes pričel zborovati. Kaj in kako se bode vse godilo v zbornici je še negotovo. Grof Thun se posvetuje z voditelji posameznih strank. Vse stranke so še neodločne. Čakajo, da Thun razvije svoj vladni načrt, potem pa označijo svoje stališče napram vladi. Soditi po tulenju volka (Wolfa) stvar ne pojde tako mirno. Razsajanje bodo še naprej prirejali plemeniti Germani: Wolf, Schönerer in drugovi. Vendar je upanje, da se nekatere treznejše stranke odpovedo obstrukciji ter tako omogočijo redno poslovanje v korist narodov.

Predsednikom državnega zbora boče najhitreje izvoljen posl. dr. Fuchs, podpredsednik pa dr. Začek in dr. Ferjančič, ako opozicija za družega podpredsednika ne določi koga izmed svoje srede.

Obletnica 13. marca se je obhajala po raznih mestih bolj ali manj hrupno. Sosebno so demokratje proslavljali žrtve absolutizma. A nič bolje bi se sedaj ne godilo drugim, ko bi demokratje bili na krmilu. Saj poznamo njih prostoljubnost!

Na Ogerskem znajo hitro rešiti socialno vprašanje t. j. odpomoči vsej reviji in pomanjkanju. Neko poljedeljsko društvo sklenilo je namreč, pozvati vse mestne zastope, naj s prošnjami pritiskajo na državno zbornico, da ugrabi vse cerkveno in samostansko imetje. Toda to bi jim prav malo pomoglo, ker je cerkveno imetje prenizko in ker roparjem donasa le škodo. Zakaj pa ti socialni politiki, niso sklenili, naj se ugrabi vse židovsko premoženje. To bi vsaj kaj izdalo. Pa vrana vrani ne izkljuje oči!

Vnanje države.

Milutin Garašanin, bivši večkratni ministerski predsednik v Srbiji, je umrl v Parizu. Proizročil je bratubojno vojsko z Bolgarsko, ki se je nesrečno končala za Srbijo.

Nemška vlada slednjič dobi nove ladije. Za spremenjeno vladno predlogo so glasovali tudi katoliški poslanci, in tako je vlada rešena iz dolgotrajne zadrege. Pomagali so ji torej iz zadrege oni, ki jih je pred 20. leti preganjala.

Med Španijo in Severo-ameriški državami so razmere zelo napete. V Washingtonu se je sprejel vojni kredit v znesku 50 milijonov dolarjev. Sodi se, da hočejo ameriške države Španijo pregnati z Kube. Ustaja na Kubi bi bila že davno končana, da Kubancev

naroda, odličnemu pesniku in pisatelju, prečastitemu kanoniku gospodu Metodu, želeč mu, da ga vse mogočni Bog ohrani še dolgo vrsto let v prosep našega naroda ter v časni in večni prid vsega človeštva. Bog ga živi! (Klici: Živio!) Drugič pa kličem vzornemu rodoljubu, čislannemu meščanu slovenskemu Mecenu, novoizvoljenemu državnemu poslancu gospodu Antonu: Slava! (Klici: Slava! Živio! Ko se hrup poleže vstane Anton).

Anton: Velečenjeno omizje! V bratovem in v svojem imenu izrekam srčno zahvalo blagorodnemu gospodu doktorju Prazniku, najinemu nekdanjemu dobremu instruktorju (vse veselo) in tudi vsem čislannim gostom za ravnokar izraženo napitnico in bratovsko ljubezen. Ob enem moram pa še nekaj družega omeniti. Pri-trditi moram, da sem premožen, da me so-meščani čislajo in spoštujejo, kar so dovolj pokazale ravnokar končane volitve, in se vsem tudi prav srčno zahvaljujem. Da sem pa to, kaj pravite, gospodje, komu se imam zahvaliti?

Metod: Bogu.

Anton: Res je, Bogu. Za Bogom pa tebi, preljubi brat Metod. Častita gospoda! Čast komur čast. Dolžnost, sveta dolžnost me veže, da se vpiča tako odličnih gospodov prav srčno zahvaljujem svojemu bratu Metodu; brez njega bi namreč ne bil to, kar sem sedaj. Ravno danes je petnajst let, ko mi je Metod oči odprl. On mi je pomagal, da sem pričel trgovino, katero mi milostni Bog tako dobrotno blagoslovilja. Ravno danes je poteklo petnajsto leto od onega dne, ko mi je Metod pokazal pomen prelepega reka, ki se sedaj v zlatih črkah blišči na moji hiši, rek namreč: „Čas je zlato“. Svoje-mu bratu kličem torej iz globokine hvaležne srca: Bog ti plačaj! Slava sebi! (Velečno navdušenje. Gostje obkolijo Metoda glasnimi klici: „Slava!“ — Zagrinjala naglo pade.)

LISTEK

ČAS.

(Slička v dramatični obliki. — K. Dvorjanec).

(Dalje.)

IV.

(Leto pozneje. Ravno ista izba. Poleg postelje sedi Anton. Na obrazu se mu poznajo sledovi hude bolezni. Bere na glas):

Kako dragocen je čas! Čas je merilo našega življenja. Kolikor izgubiš časa, toliko je tudi tvojega življenja izgubljenega.

Bog nam je dal čas, da ga porabimo v njegovo čast in slavo in tako v lastno, časno in večno srečo. Prišel bo dan, ko bo vsegavedni Bog zahteval natančen račun od vsake minute tvojega življenja. Kako boš obstal pred večnim sodnikom? (Se zamisli, potem vzdihne) Moj Bog! (Bere dalje): Kako kratek je čas človeškega življenja! Če bi tudi sto let živel, ne moreš se nikakor primerjati z večnostjo. In kako hitro mine čas! Vsak hip neizrečeno hiti v neskončno večnost, od koder se ne vrne nikdar več ne povrne; minul je za vselej. (Zopet vzdihne): Moj Bog! Moj Bog! (Bere): Ravno tako kratke trpežnosti je vse, kar je na svetu. Čast, slava, bogastvo, vživanje, sploh vse, vse mine, kot da bi pihnil. Člov-k umrje in vsega je konec. Tvoje telo bo hrana ostudnih črvov; kje bo pa tvoja duša? — — — Ozni se, neumrjoča duša, v peklenko brezdnost. Kaj bi dali pugnubljeni za eno samo uro! Kako dobro bi jo porabili! Toda zanje je čas potekel, le večnost jih obdaja. (Utišne, glavo si podpre z rokama. Z vrta se sliši otročje petje):

Hitro, hitro mine čas

Ah, ne bo ga več pri nas.

(Anton vstane): Milost, o Bog, mi-

niso podpirali Američani. Španija se tudi pripravlja na vsak slučaj.

Kandidatura princa Jurija za mesto guvernerja na Kreti je zopet stopila v ospredje. Za njo se je posebno potegnili Rusija, Nemčija pa odnehala nasprotovati. Slednjič se mogoče razmere na Kreti vendar uravnajo.

Dopisi.

Iz Loma, dne 16. t. m. — Menda je bilo še malo dopisov od nas v tvojih predalih, prijazni nam „Pr. List“! Toda sedaj ti pošljem dopišček; da, sedaj pa! A saj ni čudo! Saj bi lahko pero v solzah namočil, četudi bi mi črnila primanjkovalo ali pa če bi mi bilo zmrznilo. Naš preljubljeni duhovni pastir preč. g. Anton Pipan je dne 9. t. m. ob 3½ pop. v Gospodu zaspal.

Služboval je t. č. g. v Renčah, na Srpenici, na Kamnem in v Lomu okoli 16 let. V najposlednjem času, kakor je razvidno iz nekega zasebnega pisma, se je namenil še prositi za faro Volče. — Toda Bog mu je podelil drugo faro — v nebeškem mestu Jeruzalem. Dne 8. t. m. ga je zadela kap v glavo, posebno v jezik in krbelj. — Slin ni mogel spraviti na nobeno stran. — Drugi dan je ob 3½ pop. v prisotnosti dveh duhovnov odšel v večnost.

Blagor mrtvim, kateri v Gospodu umrjejo! O naj počivajo od svojega truda. Zakaj njih dela gredo za njimi.

Tako so mu pevci zapeli v cerkvi po mrtvaškem govoru. In to se vresničuje nad njegovim novim grobom.

Ranjki je bil izvrsten duhovnik, izobražen tudi v predmetih njemu ne obveznih. To priča lepa zbirka najrazličnejših knjig. Oporoko je bil napravil že 8. okt. 1890.

Pogreb je bil veličasten. Mnogobrojna množica, dva pevska zbora: iz Levpe in z Mosta (od sv. Lucije), precejšnje število duhovnikov, krasno vreme: vse to je dajalo pogrebni slovesnosti otožno krasni lesk in blešč. Ljudstvo je kar molče in strme gledalo v posodo sv. R. Telesa — v Božjo mizico in kelih na krsti. Toda motno oko bi jim še enkrat rado gledalo v meseno — mrtvo posodo sv. R. T. — mrliča samega — zakritega pod črno desko. Ljudstvo je nekako pričakovalo, da ljubljani mrlič vstane iz krste in da stopi pred altar v vrsto duhovnih sobratov. Oh, to zveso ljudstvo bi rado še enkrat vsaj noge poljubilo svojemu duhovnu — noge proti sebi obrneno. „Kako lepe so noge oznanujočih mir, oznanujočih dobro!“ (Rim. 10., 15.)

Naposled se jama zagrne. — Kakor otroci gledajo za odhajajočo materjo, nemo prašajo: — kedar se vrne — tako so tudi Lomljani gledali na sveži grob z grenko bolečino v srci.

O kak grenak užen

Je ločitve ridki čas.

O kak' mlo resno

Poje struna zadnji glas!

A ne samo žalovanje na grobišču, no tudi vse solze in izdihe skrite pod slamnatimi strehami je zrl. Vsemogočni — in to bode ljudstvu pomoglo, da dobé kmalu zvestega duhovnega pastirja.

Tebe pa, naš ljubljani Anton, „Bog te obvar“ Bog te obvar, dokler se spet ne vidimo.

Iz Delskelj. Dne 12. t. m. okolo ene popoldne, hotel je peljati V. Č. voz drv v Gorico. Kmalu pri hiši se vola splašila, zdirjata z vozom po klanci, mož pade, kolo težkega voza mu gre čez glavo.

Komaj so ga v hišo prinesli, je že tudi dušo izdihnil. Duhovnik ga je mogel le pod pogojem maziliti s sv. oljem.

Dne 25. nov. 1895, našli so mrtvega na cesti pod Deskljami J. J., hlapca iz Kanala. Z drvmi naložen voz mu je bil glavo pritisnil k orehovemu deblu.

Dne 5. marc. 1896. je M. M. na Dolgi njivi prišel pod voz, ki mu je hrbtnec zlomil. V silnih bolečinah je umrl dne 8. marc. tistega leta pri usmilj. br. v Gorici.

Zraven teh velikih, zgodilo se je še več manjših nesreč pri vozovih le v eni občini v treh letih. Ko bi eden popisal vse nesreče pri voznih samo po gorških cestah v zadnjem desetletju, nastala bi dolga povest, polna strahov in solza. So li to slučaj? Kristijani ne poznamo slučajev. Vse je v zvezi, kakor vzrok in učinek, kakor začetek in posledica.

Kaj je tem nesrečam vzrok? Nepredvidnost? Tudi nekoliko. Vino, trudnost? Tudi. Ali se pa sme opomniti, da ljudstvo na cestah sploh premalo spoštuje božje zapovedi, posebno tretjo? Žalostno je stopiti ob ned. in prazn. na cesti. Težki vozovi se pomikajo gork. in dol. Premal

uboga ljudstvo šoke in duhovnike, ki svari pred skrunjenjem nedelj. Ali ne stoji nekje pisano: kjer boš gresil, tam beš tepen? To omeniti sem se predrznil, konečna sodba, se ve, je le pri Bogu. Nam ne gre ponesrečenec soditi, nam gre Boga usmilenja prositi za nje; pa prosimo tudi voznike, naj se zavarujejo pred nezgodami pri najstarejši zavarovalnici, ki ne more „falirati“, koje tvrdka (firma) je vpisana pri večnem sodniku pod imenom: „Strah božji“.

Kaj Novega po Slovenskem?

Na Kranjskem. Ces. svetnik g. Iv. Murnik je imenovan članom osrednje komisije za obrtni pouk. — V St. Joštu pri Vrhniki je bil sv. misijon. — Deželna vlada v Ljubljani misli resno na zgradbo gluhenemnice. — Kršč.-socialna „Zveza“ priredi duhovne vaje za moške v Ljubljani.

Na Štajerskem. Pri sv. Joštu na Kozjaku je 15 centov težka skala zmastila 37 letnega Iv. Valenci. Nesrečnej je bil v 10 minutah mrtev. — Po mnogih občinah spodnje štajerskih razsajajo osepnice in davica. Pri Radgoni je pogorelo gospodarsko poslopje Iv. Frasa. Na Molizki planini v župniji Luče slov. planinske društvo zgradi kapelico, v kateri se bode maševalo. To bode najvišja kapelica na Slov. Štajerskem. — v Zetencah v Slov. goricah je neki delavec padel 7 metrov globoko v vodnjak ter si zlomil obe nogi in led je vse premaknil.

Na Koroškem. Preč. g. S. Bauer, mestni župnik v Pliberku, je imenovan za dekana. — Nov vodovod bodo gradili v Porečah ob Vrbskem jezeru. — Razpisana je služba drugega učitelja v Šmarjeti pri Velikovecu. Znanje slovenščine se samo „želi“. In vendar to šolo obiskujejo samo slovenski otroci. Pač žalostne so koroške razmere. — Podčastniki (kranjskega) pešpolka št. 17. so priredili ples v postu. To mora res užaliti stariše slovenskih sinov, ki v tujini tako radi pozabijo na cerkvene zapovedi.

NOVICE.

Gorica.

Tržaški namestnik grof Goess je bil prišel teden v Voloski-Opatiji. Obiskal je drž. poslanca g. Spinčiča. Potem se je odpeljal na Krk, da obišče mil. škofa dr. Antona Mahničja.

Škofovska posvetovanja so na Dunaju. Udeležil se jih je tudi naš prevz. nadškof dr. Missia.

Premembe pri sodišču. C. kr. sod. pristav g. Anton Laneve je imenovan svetovalec v tajnikom v Gorici. — Sodni pristav g. Anton Fon v Podgradu pride k okrajnemu sodišču v Gorici. Enako g. svetnik Ivan Okretič ter avskultant g. Henrik Lasič. Te spremembe bodo vsaj deloma pripomogle do slovenskega uradovanja na gorški preturi. — C. kr. sodnik v Sezani g. Franč. Dukič je imenovan svetnikom na okrož. sodišču v Trstu.

Nemški postni govori bodo v torek, četrtek in petek t. tedna v cerkvi sv. Ignacija na Travniku. Govoril bo štirikrat na dan p. Volbert D. J. iz Ljubljane. Zjutraj ob 6. bodo govori za prosto ljudstvo; ob 10 zj. in 4. popoldne za izobražene stanovce, zvečer ob 7. še posebej za gospode. Spoved in sv. obhajilo opravljana tek. teden veljata izjemoma letos tudi že za velikonočno sp. in sv. obhajilo.

Oglas, katerega je poslal naš vrli poslanec dr. Gregorčič na županstva je osupel in spravil skoraj ob pamet naše „prijatelje“. — Oglas je imel lep uspeh. — To jih še bolj peče. Nas to ne boli.

„Gospodarska zveza“. Ustanovni občini zbor tega prepotrebne in prekoristnega društva je bil dne 17. t. m. Udeležba je bila mnogobrojna! Zanimanje zelo veliko. Obširno poročilo priobčimo prihodnjič. Načelnikom je bil izvoljen g. dr. Iv. Šušteršič. V odboj so za gorško izvoljeni gg. dr. Tuma, dekan Sila, kurat Rojec. Knava in Dermastia.

Goriški laški poslanci so imeli na sv. Jožefa praznik shod v Gradiški. Da so udrihali po Slovencih ter „farbali“ uboge Furlane je prav gotovo. Več že še sporočimo.

Podpirajmo domačo trgovino in obrt! Zadnja „Soča“ se hudiče na narodnim trgovcem, ker se je bril v laški brivnici. Ko bi bil le samo ta trgovec, kojega se takoj izpostavlja na sramotilni oder. Žali Bog, da imamo še mnogo razumnikov, ki so v besedah zelo narodni, dejanjsko pa svoje groše nosijo nasprotnikom. Tu bi trebalo enkrat pose-

getati. Zavedni Slovenci podpirajte domačo trgovino in obrt!

Ali so smešni! Tržaški „Impertinente“ se jezi, ker so novemu državnemu parku nadeli ime „Triest“. Govoriči, da je užaljeno morje samo, ker ni vajeno videti takih tujih imen. Če ljudje okoli „Impertinente“ niso zreli za norišnico, potem norcev sploh ni na svetu.

Iredente ni! V Gradcu je policija odredila hišno preiskavo v prostorih društva „Unione academica italiana“.... in tudi na stanovanju predsednika tega društva. To pa radi brzokavke, ki so jo poslali dijaki iz Grada v Padovo in s katero se je storil — zločin veleizdaje. — V Čresu je loža z imenom „I figli d'Italia“. Ime nam označuje smer teh ložinskih bratov. In vendar ostane „resnica“, da v Primorski — iredente ni!

Vojaški nabori v Gorici so do sedaj mirni. Naši fantje pevajo po mestu „fantovske“, hodijo in se vozijo; močno pijanega ni bilo opaziti med njimi. — Izgredov doslej ni bilo, ker se Sentinella in Corriere z vsemi svojimi vojnimi in sto očmi ne more navesti nobenega slučajja.

Od enega fanta ve samo, da je zavpil v svoji korajži „vivo slovenski“, od drugega da je zavpil „smrt Italijanom“ neke ali je res ali je izmišljeno nismo doznali, so na nekem vozu fantje razvili po stranskih ulicah bajé „rusko“ zastavo.

Tega ne pove ne eden ne drugi da so mlečnatega smrkovca, potujčenca slov. starišev deli pod ključ, ker je v vrsto fantov zagnal kamen in zadel nekega mladenca v glavo da ga je koj kri obliha. — Seve je Corrieru in Budalu izzivanje že slov. pesem; strašno jih pa grize, da ne morejo bilježiti skandalov. Tedaj letos, ko je fakinaža mirovala — je bil mir. Sicer pa imajo tiljudje silno kratek spomin, kdo in na kak način so oni izzivali in še vedno izzivajo na javni ulici, ko gre mimo Slovenec. Pozabili so divje dneve ko je svoje orgije obhajala lansko leto o volitvah laška zagrizenost, pozabili so „slavnega“ čina na dedučenega sinčka goriškega župana.

Menda je jasno, kdo izziva. Pesem pa našo je pel slov. pastir po „Travniku“, ko ni bilo še ne priyandranih Corrierjevih židov, ne Sentinellinih polasčencev.

Sentinella našteva znamenite sodnijske obravnave; seve prvi Zola, enega na agleskem, drugega v Belgiji.

Pozabila je naj znamenitiše, ko je slavno propadla na Dunaju pred 2. mesecoma.

Corriere pripravlja pot svojim poslancem, kateri se bodo opravičevali, ne pred ljudstvom furlanskim ampak v Gradiški pred izbrano kliko. Toliko kadila in dima, kakor ga zažiga dr. Pajerju nismo še čitali. Vse sa zasluže!

Društvo „Solski dom“ bo imelo v sredo 6. aprila ob 11. uri predpoludne v prostorih goriške Čitalnice izreden občni zbor z edino točko dnevnega reda: prememba društvenih pravil v smislu, da se ustanovi tudi ženski oddelek in da se morejo snovati društvene podružnice po deželi. V Gorici, 17. marca 1898. Dr. A. Gregorčič, predsednik.

Odbor društva „Sloga“ je sklenil v seji z dne 3. februarja, naj se povabi vso društveniki, da plačajo letnino 50 kr. za leto 1897 vsaj do 30. aprila t. l., ter si je pridržal pravico, da izbrše one člane iz društva, ki ne bi tega storili. V Gorici, 17. marca 1898. Dr. A. Gregorčič, predsednik.

Vabilo k letnemu občnemu zboru „goriške ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda“, dne 27. marca 1898. leta v prostorih tukajšnje „Čitalnice“ s sledečim dnevnim redom: 1. Letno poročilo načelnistva. 2. Preberejo se naznaila družbenega vodstva. 3. Morebitni nasveti. 4. Volitev načelnistva. — Začetek ob 2. uri popoldne.

V Gorici, 20. marca 1898. l.

Načelnistvo.

Vse p. n. gospe in gospice so naprošene, da bi se ta dan v obilnem številu udeležile občnega zbora in prinesle ali pa doposlale letnino.

Slovenska Čitalnica v Gorici priredi na praznik ozn. Mar. Dev. 25. marca Besedo s tem-le sporedom: 1. „Za dom med bojni grom!“, besede Gregorčičeve, uglašil P. H. Sattner; poje moški zbor. — 2. „Oznajna zvon nam veliko noč“, besede F. K.—a, uglašil Fr. Abt; poje ženski zbor s spremljevanjem na glasoviru. — 3. „Njega ni“, besede Gregorčičeve, uglašil A. Foerster; četverspev. — 4. „Oče so rekli, da le!“, gluma v jednem dejanju, poslovenil Fr. Končan. — 5. „Ljubica“, besede Pagliaruzzi jeve, uglašil A. Foerster; poje meš. zbor. — 6. „Pobratimija“, besede S. Jenka, ugla-

šil A. Foerster; poje moški zbor. — Pri petju nastopi prvič nov ženski in moški pevski zbor. — Pričetek ob 8. uri zvečer. — Čitalnični udje so vstopnine prosti. Nundje plačajo za osebo 20 kr. vstopnine in 10 kr. za sedež. — Besede k pesmim se bodo prodajale pri blagajnici po 5 kr. — K obilni udeležbi vabi najuljudneje.

ODBOR.

V Gorici, dne 18. marca 1898.

Brzjavna postaja v Nabrežini se je odprla 16. t. m. Združena je s tamnošnim poštnim uradom.

Iz Vojskega na Kranjskem piše nam naročnik našega lista: Z veseljem smo brali o lepem shodu kat. polit. čitalnice v Čepovanu. Veselili smo se, ko smo brali, kako se poslanci in ljudstvo zanimajo za gospodarski razvoj. Le čudno se nam je zdelo, da na tem shodu nihče ni črnil o cesti iz Čepovana skozi gorenjo Tribušo in Mrzlo rupo do kranjske meje. Ta cesta bi bila za tamošnje kraje velikega pomena. Koliko bi se po njej vozilo samo iz onih delov cesarskega gozda, iz katerih se ne more izvažati v Gorico. Kako živo potrebuje cesto zapuščena tribuška dolina, katere prebivalci morajo znositi vse na hrbtnu. Koliko bi koristila pot tudi morebitnim čepovanskim semnjem. Ta cesta bila bi v največjo korist Čepovancem. Zato pričakujemo, da se Čepovanci tudi zavzamejo za zgradbo ceste iz Čepovana skozi gorenjo Tribušo do kranjske meje.

Tatvina v Renčah. V torek večer so nepoznani tatje krčmarju Hebatu v Renčah odnesli 1300 gld. Tatov še nišo vlovili.

Vinogradniki pozor! Čas za naročanje modre galice pri goriškem kmetijskem društvu je še do 31. marca. Kdor še ni naročil, naj pohiti, da ne zamudi dane ni prilike. Iz mnogih občin se niti jeden ni še oglasil.

Veliki koncert je priredilo „Slovensko pevsko društvo v Trstu v nedeljo 20. t. m. v gledišču „Armonia“ z jako zanimivim sporedom. Sodelovala je vojaška godba pešpolka št. 87. mogoče kaj več prihodnjič.

Skrita drva. Zadnja povodenj je odnesla po Soči veliko drv solkanskemu Lenassiju. V Gradiški so jih veliko nalovili in poskrili. Sedaj se bodo zagovarjali pred sodiščem.

Izpred sodišča. V Roveredu na Tirolskem je stala pred poroto 28. l. Goričanka Filomena Sulič, katera je tam služila. Izdala se je za nečakinjno rajnkega nadškofa in z doto 60.000 fl. — Pod to in drugimi pretvezami je izvabila mnogim osebam velike svote. —

Obsojena je na dve leti težke ječe z mesečnim postom. Tudi histerija ji ni pomagala.

Orožniki na plesu. Poroča se nam, da je bilo videti na nekem fantovskem plesu neke na Tominskem, plesati c. kr. orožnika v službeni opravi, s puško na ramenih in z nasajenim bajonetom. Kako lahko bi se bila prigodila nesreča, da bi bil ubodel kakega soplesalca v veliki gnječi, si lahko mislimo.

Menimo, da imajo c. kr. orožniki vsekako drugo nalogo, kakor da nastopajo na kmečkih plesih z nasajenim bajonetom!

Jednakopravnost žensk na Tominskem. Ne le na Livku imajo ženske posla pri županstvu, ampak tudi pri Sv. Luciji. Tam opravlja posel mesogleda gospa županja. Dne 29. dec. 1897 pregledala je nekemu vozniku za na trg v Gorico namenjena teleta, izdala mu potrebna spričevala, ter potirjala za ogled postavljeno takso.

Radovedni smo ima li gospa tudi potrebna dovoljenja za izvrševanje posla mesogleda.

Knjige „Matice hrvatske“ so došle. Naročniki jih dobe pri poverjeniku v centr. semenišču. Narodne pesmi pridejo radi ovir šč-le o veliki noči. Na oboje se še lahko vsakdo naroči v centralnem semenišču.

Obstreljen tihotapec. 16. t. m. po noči so prenašali tihotapec sladkor čez avstrijsko mejo pri Chiopris-u v Furlaniji. Finančni stražnik jih je opazil in upil nad njimi. A oni so planili v vodo; že so bili v sredini — na meji, ko počil strel in eden omahne.

Tovarši preneso ranjenca v Kormin, odtod pa v Videm v bolnišnico. Koliko žrtev je zahtevalo že tihotapstvo?

V Soči je padel 38-letni božjastni, zganju udani Matija Domevščik ter utonil. — Bog se usmili njegove duše!

Nesreča v Nabrežini. V četrtek zvečer je prišel 13letni dečko Josip Donda po svojega očeta Ivana Dondo v kame-nolom v Nabrežini. Ker je moral še čakati na očeta, je šel za ta čas k žagam na

par ter se je začel igrati tam. Ker pa s je dečko neprevidno sukal okoli stroja, ga je prijel ta s zobmi jednega kolesa za obleko in ga je zavijtel v zraku. Nevarnost je bila velika, da ga stroj stré, vendar pa je hotela sreča, da se je dečku pretrgala obleka in je tako padel na tla. Navzoje so ga prenesli hitro na dom. Pozneje je pa začel tarnati radi bolečin na desni nogi in drugod po životu. Prevelič so ga v tržaško bolnišnico.

Društvo „Solski dom“. (XIII. izkaz od 27. febr. do 18. marca). — Kot ustanovniki z doneskom 100 gl. pristopili so gg. „S. K. v G.“, „S. B. v G.“ in Fran Gruntar, veleposestnik v Smarijah. — Vplačali so: Po upravnistvu „Prim.“ listi: dobili: Podmelski kaplan nabral pri veselici dne 13. febr. 1898 5 gl. 60 kr.; Piculin Andrej dodal 1 gl. 50 kr. in „1 od trapistov“ 1 gl. skup 7 gl. 10 kr.; Hmelak Fran, veletržec v Lokavcu na račun ustanovnine 6 obrok 10 gl.; Primšar Josip, župnik v Podmeltu, letnino za 1898 l. 5 gl.; Kodre Ivan, župnik pri Sv. Križu 6 gl.; Pavletič Josip, župnik v Renčah 2 gl.; Rudež Anton, učitelj na tuk. gluhošnici 5 gl.; Rutar Simon, c. kr. prof. v Ljubljani, na račun ustanovnine 4 obrok 10 gl.; Peternel Jurij, dekan v Kobaridu, letnino za 1898 l. 5 gl.; Casagrande Angel, trgovec in posestnik v Ajdovščini, letnino za 1898 l. 5 gl.; „Duhovnik iz naših gora“, na račun ustanovnine 1 obrok 20 gl.; Gregorčič Simon, vikar v Sedlu, letnino za 1898 l. 6 gl.; Kersnik-Rott, učiteljica v Rifemberku, na račun ustanovnine še 10 gl.; „S. K. v H.“ na račun ustanovnine 50 gl.; „S. B. v G.“ na račun ustanovnine 50 gl.; Poljšak Josip, župnik v Prvačini, na račun ustanovnine še 20 gl.; Poniz Ambroz, nadučitelj v Rifemberku, na račun ustanovnine še 20 gl.; Murovec Ivan, dekan v Cerknem, letnino za 1898 l. 10 gl.; Po upravnistvu „Soče“ št. 18 z dne 4. marca: Ples Miroslav iz Devina 10 gl.; Luznik Ivan iz Poljubina 1 gl.; Poljubinski fantje 1 gl.; Ivan Gruntar v Smarijah na račun ustanovnine 10 gl.; po upravnistvu „Soče“ št. 19 z dne 8. marca: Musič Jos. nabral pri Vaieku 1 gl. 4 kr.; vesela licitacija deznika 50 kr.; rudečelista cvetka prodana na štirih dražbah v skupni ceni 5 gl. 30 kr. (kupil E. Kavčič); po upravnistvu „Soče“ št. 20 z dne 11. marca: Zamorci so požrli pri Lisjaku (Rajhu) 5 gl. 6 kr.; pri Glesčiču (Kikeriki) v Nunki ulici 3 gl. 47 kr.; pri Iv. Reju (pri golobu) v kosarski ulici 1 gl. 92½ kr.; v goriški tiskarni 1 gl. 26½ kr.; požeruh pri Fonu na solkanski cesti 5 gl. 23 kr.; po upravnistvu „Soče“ št. 21 z dne 15. marca: Vkljub izživajočemu petju v gostilni Mišchou v St. Petru nabrala Fr. Baškin in Martelane 1 gl. 7 kr.; pri Mervicu 1 gl.; v gostilni Agarini 20 kr.; Stibilj Kristjan, kaplan v Volčah 2 gl.; „Nekdo“ iz Gorice za „zlatu knjigo“ 1 gl.; Klanjšček Fran, kaplan v Kamnjah 2 gl. — Skupaj 304 gl. 16 kr. — Vsled prejšnjih izkazov 7429 gl. 54 kr. — Do 18. marca došlo torej v gotovini 7733 gl. 70 kr.

Rojaki! „Solski dom“ se je začel zidati; naj vsakdo poskrbi, da olajša skrb in trud odboru s tem, da po svoji moči priskoči podjetju na pomoč. Podpisanih in vplačanih je do sedaj nad 10100 gl., za kar bo vse tukaj zopet izrečena najsrčnejša zahvala. Zeleti bi bilo, da vplača, kdor vtrpi, podpirane vsote, ker odbor potrebuje sedaj denar nujno, a potem je pa še skrbeti za 5000 gl., katere treba tekom leta dobiti; 20000 gl. se vzame na posodo proti amortizaciji.

Društvo „Solski dom“. Opomba. Zadnjič se je vrnila tisk. pomota v izkaz, g. dr. Andr. Pavlica je plačal 10 gl. in ne 1 gl., kakor je bilo tiskano v „Pr. listu“.

Za „Alojzijevišče“ (V. izkaz 1898). Preč. gg. Janez Jarec 5 gl., Fr. Šmid 5 gl., Jan. Remec 6 gl. 75 kr., Iv. Murovec dekan 10 gl., Fr. Klanjšček 15 gl., Martin Zucchiatti 10 gl., občina Kamnje 10 gl., občina St. Ferjan 20 gl.

Vsem prisrčno hvalo! Bog obudi v sedanjih resnih časih mnogo posnemovalcev!

Trst-Istra.

„Amico-Piccolo“ pajoškijski ordinarijat v Trstu. Milostni tržaški škof so odredili za slovenske delavce pri sv. Jakopa v Trstu 6 postnih konferenc. „Piccolo“ in „židovski magistrat“ so zagnali strašansko hrup. Z njimi je potegnila gosпода okoli „Amica“ in v spomenici protestirala proti taki „panslavistični“ naredbi. Škofijski ordinarijat se je umaknil gosposki in poulični druhal. Slovanska duhovščina je bila užaljena do dna srca. Preč. škofijski ordinarijat je končno vendarle zopet odredil postne govore za

po Vel. noči. Druhal pa zopet kriči in tudi „Amicovci“ so pognali tržaške katolike (Piccolovce) naj se prizovejo na Montecitorio pardon... do sv. stolice!

Taki škandali so možni le v Trstu/Apostolskega moštva manjka! Za take škandale nima naš jezik dovolj ostrih izrazov. Dopis, ki smo ga prejeli iz Trsta o tej zadevi, priobčimo prihodnjč!

Važna in veleumstvena odredba. Dosedaj je bilo v navadi, da je pošiljalo tržaško višje deželno sodišče svoje odločbe pisane v nemškem odnosno v italijanskem jeziku; sodiščem prve instance z ukazom, da jih prevedo na slovenski ali hrvaški jezik in da jih potem dostavijo strankam v obeh jezikih. Predsednik c. kr. višega deželnega sodišča pa je zadnje dni odredil, da se bodo prirejali taki prevodi na istem c. kr. višem sodišču in odredil že za to vse potrebno. S tem ukazom smo se zopet korak približali do resnične ravnopravnosti.

Pridnost tržaških mestnih svetovalcev. 8. t. m. zvečer je bila napovedana seja občinskega sveta tržaškega. V sejo je prišlo celih sedem svetovalcev. Galerija pa je priredila ovacijo na čast Cavallottiju, podleglemu v dvoboju. Cavallotti je bil v zvezi z našo iredento, zato so tudi tržaški svetovalci žalovali. Vedno lepše!

Kaj si vse ne omislijo! Na Reki je začel izhajati list „Smotra Kvarnera“. List se tiska v Budimpešti v štirih jezikih in sicer: madjarskem, nemškem, italijanskem in hrvaškem. Duh mu je madjarski in brezverski. Taka „godla“ pač ne more napraviti hudega.

Slovanov v Avstriji je po najnovjših podatkih 15,320,000 duš, in sicer 5,940,000 Čelov; 4,030,000 Poljakov; 3,370,000 Malorusov; 1,270,000 Slovencev; 710,000 Hrvatov in Srbov.

Listnica uredništva: Gg. na očnike prosimo, da nam oprostijo zakasneje lista. Krivo temu ni uredništva, marveč neznozne razmere v dosedanjih tiskarni. V novi tiskarni se razmere korenito spreminjajo. V to prosimo podpore. — Dopise, ki so izostali, priobčimo prihodnjč.

„Hovder, hovder, hovder“,

ali šaljiva slovnica.

(Dalje; sp. A. M.)

V zvezi s tem, kar sem v štav. 8. „Pr. l.“ razlagal, je „vezni“ naklon („conjunctivus“). To je tisti časnikov naklon, s katerim izrazujemo svoje misli kot negotove, nedoločne, mogoče. Slovenski jezik nima konjunktiva, kakor latinski, nemški, laški itd., Slovenec pa je „furbac“ in si zna pomagati. Kjer imajo drugi jeziki konjunktiv, rabi nam pogojnik z „bi“, „čeleznik“ z „naj“, pa tudi določnik. Določnik, da, pa kak določnik? — Najprej naj navedem zglede, da posnamo z njih pravilo.

Latinec n. pr. pravi: „Eamus, ut fructum afferamus et fructus noster maneat“. Nemec pravi: „Lasset uns geben, dass wir Frucht bringen und unsere Frucht bleibe“.

V obeh jezikih imamo v odvisnem stavku konjunktiv v sedanjiku, „afferamus, maneat, bringen, bleibe“. Kako pa poreče tu Slovenec? Slovenec poreče: „... da obrodimo sad in da naš sad ostane“: napačno bi bilo: da rodimo sad in naš sad ostaja. Kdor ne čuti v navedenem zgledu razločka med prvim in drugim slovenskim stavkom, naj se ne štuli med Slovence. V prvem stavku sta dva dovršna sedanjika s pomenom prihodnjika, v drugem stavku pa dva prava nedovršna sedanjika. Pravilen je prvi stavek, pravilen torej prihodnjik. Kedar imamo tedaj latinski ali nemški konjunktiv z našim določnikom prevesti, naj bode ta določnik vselej prihodnjik, ne pa določnik v sedanjiku nedovršnega glagola. To velja — naj si zapomnijo to č. gg. duhovniki — zlasti za lat. molitve, katerih drugi del se začinja z „ut“ (dass, damit) n. pr. v molitvi po „Ave Regina coelorum“: „... ut ... a nostris iniquitatibus resurgamus“ = „da iz naših grehov vstanemo (ne: vstajamo)“. Po „Regina coeli“: „... ut ... perpetuae capiamus gaudia vitae“, = „da dosežemo (ne: dosežamo) veselje večnega življenja“; „ut ipsam (Mariam) pro nobis intercedere sentiamus“ = „da bomo čutili (ne: čutimo), da ona za nas prosi“. i. t. d.

Zakaj pa to navajam in povdarjam? Zato, ker rabijo moderni pisči v navedenih stavkih nedovršni sedanjik. Nahaja se pa ta napaka tudi v nekaterih obrednih knjigah, ki se pri popoldanji službi božji rabijo, kar je nerazvajanemu slovenskemu ušesu strašno in dela razumnega poslušavca prav nervoznega. — Jaz, kedar pojem take v „nebo vpijoče“ molitve, popravljam sproti vsako tako

napako, dasi tiskano črno na belem, in si mislim: „gölogen, wie gedruckt“!

Kako smo pa prišli do tacihih ogromnih napak, ki sramotijo zdravo pamet in so prava gnjusoba v krasnem našem jeziku? Kriv je vsega tega nesrečni „hovder, hovder“, t. j. slepo posnemanje tujih napak, napak tistih piscev, ki ne poznajo narave dovršnih in nedovršnih glagolov, pa tudi logike ne.

(Dalje prihodnjč).

Trgovina z jedilnim blagom

G. F. Resberg v Gorici,

v Kapucinski ulici št. 11

ter podružnici na Kornu šte. 2

priporoča to-le blago:

Sladkor — kavo — riž — mast — poper — sveče — olje — škrob — ječmen — kavino primeso — moko — gris — drobne in debele otrobe — turšico — zób — sol — moko za pitanje — kis — žveplo — cement bakreni vitrijol itd.

Zaloga pristnega dalmatinskega žganja na debelo ter pristnega črnega in belega vina.

Anton Kuštrin

v gosposki ulici št. 23, v hiši g. dr. Lisjaka,

priporoča čast. duhovščini in slav. občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino raznih potrebščin n. pr.: Kavo: Santos, Sandomingo, Java, Cejlon, Portoriko in druge. — Olja: Lucca, St. Angelo, Korfu, istersko in dalmatinsko. — Petrolji v zaboji. — Sladkorja razne vrste. — Moko številko 0, 1, 2, 3, 4, 5. — Več vrst rajža. — Miljsveče prve in druge vrste namreč po ½ kila in od enega funta.

Razpošilja blago na vse kraje. — Cena primerna. — Postrežba točna.

TEODOR SLABANJA

srebrar v GORICI ulica Morelli šte. 12.

Priporoča se prečastiti duhovščini za izgotavljanje cerkvenih posod in orožja po najnovjših uzorcih in najnižji ceni kot: monštranc, kelihov, svečnikov, itd. itd. Stare reči popravim ter jih v ognju posrebrim in pozlatim. Da si zamorejo tudi menj premožne cerkve omisliti razne cerkvene stvari, se po želji preč. p. n. gospodov naročnikov stavijo prav ugodni plačilni pogoji.

Strelovoce iz bakra v ognju pozlacen najboljše iznajdbe kakor tudi vsakovrstno enako popravo in pozlačenje priporočam po najnižjih cenah.

Pošilja vsako blago dobro spravljeno in poštne prosto.

Vinarsko in sadjarsko društvo
za BRDA

išče za svojo pivnico v Gorici spretnega

KRČMARJA.

Oglase do konec marea t. l. na ravnateljstvo.

Domačini in izšolani enologi imajo prednost.

Slovenska tvrška ustanovljena 1. 1876.

J. Pipan & C. v Trstu

Via Valdirivo št. 18

ima veliko zalogo in prodaja le na debelo

kavo, riž, južno sadje, olje vseh vrst za jedilo, za stroje, ribjo mast za strojarje itd.

Priporoča se trgovcem v Gorici in na deželi za obilne naročbe.

VINARSKO IN SADJARSKO DRUŠTVO

ZA BRDA

GORICI

Prodaja naravne in pristne briske pridelke

po zmernih cenah.

Zaloga pristnih briskih vin: burgundeca

rizlinga, modre frankinje

(in druge.)

DESERTNA VINA

Sedež društva je v Gorici, ulica

Barzellini št. 20.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priporoča prečastiti cerkvenim oskrbnistvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z 1000 kron.

V Trstu ima zastop in zalogo mojih sveč g. Iv. Lavrencich trgovec s cerkvenim orodjem in paramenti, Piazza Piccola za palačo municipija v Trstu.

Ima v zalogi tudi sveče za pogrebe.

„Janus“

vzajemna zavarovalnica za življenje na Dunaju ustanovljena 1. 1840.

Zayod zavaruje za slučaj smrti v najraznovrstnejših kombinacijah ter sloni na podlagi vzajemnosti, vsled česar čisti letni dobiček pripade društvenikom.

V 56 letnem obstanku se je pri zavodu zavarovalo:

101 800 oseb s 130,760.000 gld. kapitala in 825.000 rente.

Članom in njih pravnim naslednikom se je izplačalo 18,400.000 gld.

Na premijah (bonus) se je povrnilo 1,994.000 gld.

Kot zavarovanje za slučaj doživljenja in smrti se posebno priporoča.

a.) zavarovanje glavnice, ki se ima izplačati po 20, 25, 30 ali več letih, ako zavarovanec še živi, ali pa povrnitev vseh vplačanih premij s 40% obresti, ako bi poprej umrl (Tarif II. H.).

b.) zavarovanje glavnice, ki se izplača kedar je zavarovanec dosegel določeno starost, ali pa takoj po njegovi smrti (Tarif II. G.).

Osrednja pisarna je na Dunaju I.

Wipplingerstrasse 30 (Janushof).

Zastop za Primorsko in Kranjsko v Gorici, Via Ponte Isonzo.